

نگاه کوتاهی به رسم دینی- معنوی اُبن در ژاپن¹

- نفوذ فرهنگ و ادب ایران باستان در این رسم-

جمشید جمشیدی

مناسک اُبن- حکایت میکنند که در زمان حضرت بودا یکی از شاگردان او به نام Maudgalyayana پیش بینی میکند که مادرش پس از مرگ در قعر جهنم آویزان شده است، و وقتی او از بودا طلب کمک میکند بودا دستور میدهد تا در پانزدهم ژوئیه هر سال برای تمام اموات از هفت نسل قبل تا به امروز فدیة نوشیدنی و خوراکی اهدا کنند. ظاهراً این رویداد را شروع رسم اُبن (お盆=Obon) و اصالت آن را منتسب به آئین بودائی میدانند. اما با افزایش رفت و آمد های ایرانیان (بخصوص تبری ها) از نیمه دوم قرن هفتم به ژاپن معلوم میشود که این رسم یک رسم خالص بودائی نبوده ایرانی ها هم با وجود باورهای زردشتی خود با این رسم مانوس بوده اند (اگر چه در زمان متفاوتی). رسم بوده است که در این زمان یک اطاقک چهار گوش با نی و ساقه درختان میساختند و به مانند خانه کعبه به دور آن طواف میکردند و بدینوسیله ارواح رفتگان خود را دلداری میدادند.

از عصر می جی (1873) به بعد بر پائی این رسم که منطبق با تقویم قدیم در پانزدهم ژوئیه هر سال صورت میگرفت تقریباً منسوخ میشود و غالباً این رسم را طبق تقویم مدرن ژاپن در ماه آگوست از روز دهم² به بعد برگزار میکنند. برای خشنودی ارواح رفتگان مردم به غیر از سر زدن به قبور در گورستان ها به نظافت محل سکناي خود یا چیدن علف ها می پردازند، و برخی هم با رقص و پایکوبی به استقبال رفتگان خود می شتابند. در برخی شهرها از جمله شهر باستانی کیوتو با بر پائی دو نوع آتش این رسم را بجا می آورند. در استقبال از ارواح در سیزدهم آگوست آتش استقبال (迎え火 = mukae-bi) و در بدرقه آن ها در شانزدهم آگوست آتش بدرقه (送り火 = okuri-bi) بر پا میکنند.

ریشه واژه اُبن- آنطوری که پژوهشگر اساطیر ایران باستان استاد ای موتو (Imoto) تفسیر کرده است واژه ارتاوان (artavan) در فارسی قدیم پس از تغییراتی به اهلاوان (ahlavan) و بالاخره به اولاوان (ulavan) در فارسی میانه می انجامد. این واژه در فارسی به معنای گردش (سرنوشت) قبل و پس از مرگ است. این واژه اولاوان در متون چینی³ قرن هفتم میلادی اولام بانا (ullambana) ذکر شده است که درست به معنای آویزان بطور واژگون میباشد. این واژه اولام بالا ریشه لغوی واژه اولام بونن یا اوراُبن (盂蘭盆会 = urabon-e) میباشد که به اُبن مختصر گردیده است.

¹ این نوشتار کوتاه بر گرفته از مقاله پژوهشی استاد ای موتو میباشد که در مجله تحقیقاتی ایران شناسی دانشگاه اوساکا منتشر شده است:

IMOTO Eiichi, Influence of Iranian Culture to Japan. In Journal of Iranian Studies (Iran Kenkyu), Vol II, 2006--- イラン研究、第2号、2006

² <http://ja.wikipedia.org/wiki/%E3%81%8A%E7%9B%86>

³ 「一切経音義」 (A commentary on the Tripitaka)